

Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z nižjim
izobrazbenim standardom (NIS)

LIKOVNA UMETNOST

Učni načrt

Razporeditev ur predmeta

Število ur	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	Skupaj
Tedensko	1	1	1	2	2	2	2	2	2	/
Letno	35	35	35	70	70	70	70	70	64	519

Učni načrt

Likovna umetnost

Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom (NIS)

Avtorji posodobljenega učnega načrta:

Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo

dr. **Tilen Žbena**, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

dr. **Janja Batič**, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

Andreja Schwenner, OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto

Irena Petrovič, OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto

Lota Kahne, CIRIUS Kamnik

Mojca Dolinar, Zavod RS za šolstvo

Strokovna pomoč:

dr. **Darja Plavčak**, Zavod RS za šolstvo

Strokovna recenzenta:

dr. **Robert Potočnik**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Matej Koleša, Osnovna šola Glazija Celje

Uredil: **Primož Krašna**, Zavod RS za šolstvo

Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba

Izdala: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Darjo Felda**

Za zavod: dr. **Vinko Logaj**

Prva spletna izdaja

Ljubljana 2023

Objava na spletni strani: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_likovna_vzgoja_1_9.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID **143224579**

ISBN 978-961-03-0772-3 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Posodobljeni učni načrt za predmet likovna umetnost v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 226. seji dne 16. februarja 2023.

Posodobljeni učni načrt za likovno snovanje v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je pripravila predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta. Pri posodabljanju je izhajala iz predhodnega učnega načrta za predmet likovna umetnost v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom.

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	3
1.1 Temeljna vodila predmeta	3
2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA	6
3 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V PRVEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU	7
3.1 Operativni cilji.....	7
3.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila	7
3.3 Standardi znanja	8
4 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V DRUGEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU	10
4.1 Operativni cilji.....	10
4.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila	11
4.3 Standardi znanja	13
5 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V TRETJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU	14
5.1 Operativni cilji.....	14
5.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila	15
5.3 Standardi znanja	17
6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	19
6.1 Uresničevanje ciljev predmeta	19
6.2 Medpredmetne povezave	21
6.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja	22
6.4 Individualizacija in diferenciacija	23
6.5 Digitalna tehnologija	24
ZNANJA IZVAJALCEV	24

1 OPREDELITEV PREDMETA

Učni načrt opredeljuje izhodišča dela pri obveznem predmetu likovna umetnost v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju prilagojeni program z NIS). Je strokovno besedilo, namenjeno učiteljem, ki poučujejo učence v prilagojenem programu z NIS. Pouk predmeta poteka skozi vso vertikalo osnovne šole in se izvaja v obsegu ene ure tedensko od 1. do 3. razreda ter v obsegu dveh ur tedensko od 4. do 9. razreda.

Dokument je zasnovan tako, da omogoča učiteljem avtonomijo in fleksibilnost pri načrtovanju in spodbujanju razvoja vsakega posameznega učenca glede na njegove individualne sposobnosti, zmožnosti in želje.

Predmet likovna umetnost v prilagojenem programu z NIS omogoča učiteljem razvoj učenčevega likovnega izražanja, osnovnih zmožnosti raziskovanja likovnega oblikovanja, ki temelji na likovnih izraznih sredstvih in oblikovalnih postopkih, ustvarjalnih potencialov, likovne občutljivosti ter krepitev kulturne zavesti.

Z likovno dejavnostjo učenci ob podpori učiteljev razvijajo likovno mišljenje, ozaveščajo in izražajo občutja, stališča in vrednote. Učenci postopno in v skladu s svojimi zmožnostmi razvijajo in krepijo individualno likovno govorico, usvajajo elementarne zakonitosti oblikovanja likovnih sporočil in se tako seznanjajo tako s tradicionalnimi kot sodobnimi umetniškimi praksami. Učitelj v teh okvirih spodbuja učenca k oblikovanju pozitivnega odnosa do likovne umetnosti in kulturne dediščine.

Predmet likovna umetnost v prilagojenem programu z NIS pomembno vpliva na razvoj ustvarjalnosti in ustvarjalnega mišljenja. Prav tako vpliva na splošno kakovost izobraževanja. Učiteljem in učencem omogoča sodelovanje v različnih likovnih dejavnostih, pri čemer ti razvijajo občutek odgovornosti in povezanosti s skupnostjo. Predmet likovna umetnost zagotavlja učencem ob spodbudi učiteljev možnosti, da se učijo sprejemanja različnih pogledov na isto tematiko ter razvijajo različne neverbalne načine izražanja. Širši pomen predmeta likovna umetnost znotraj prilagojenega programa z NIS izhaja iz narave predmeta, ki lahko pomembno pripomore k zagotavljanju boljšega počutja učencev, njihovega čustvenega ravnovesja in kreptvi socialnih in čustvenih kompetenc.

1.1 Temeljna vodila predmeta

- *Pridobivanje znanj s področja likovne umetnosti z aktivnim likovnim izražanjem*

Temeljna aktivnost učencev je likovno izražanje, ki je pogojeno s stopnjo učenčevega likovnega razvoja. Likovne naloge učitelj oblikuje kot likovne izzive, ki krepijo izrazne možnosti učencev in omogočajo pridobivanje novih spoznanj (spoznavanje posebnosti likovnih materialov in pripomočkov ter ravnanja z njimi (likovne tehnike) ter likovnoteoretičnih

pojmov).

- *Ustvarjanje pogojev za spodbujanje likovne ustvarjalnosti in občutljivosti*

Likovne naloge zastavi učitelj široko, in sicer tako, da omogočajo samostojno raziskovanje in spodbujajo različne likovne odzive učencev. Ozko zastavljene likovne naloge namreč v manjši meri omogočajo sproščen ustvarjalni proces, saj je večina odločitev v rokah učitelja. Učenec v tem primeru nima večjega vpliva na zasnovo problemske situacije, izbiro likovne tehnike ali likovnega motiva. Ciljna in problemska naravnost morata slediti naravi predmeta likovna umetnost, v katerem je ustvarjalni proces ključna komponenta za doseganje zastavljenih ciljev. Zasnova likovnih nalog mora učencem omogočiti možnost izbire likovnih materialov in motivov v skladu s cilji in stopnjo likovnega razvoja. Možnost izbire učencem omogoča, da zadovoljijo svoje interese in radovednost, dobijo dovolj časa za raziskovanje likovnih področij, vsebin, likovnih materialov in pripomočkov (likovnih tehnik).

- *Razvijanje pozitivnega odnosa do likovne umetnosti in kulturne dediščine, krepitev razumevanja lastne kulture in razvoj medkulturne kompetence*

Likovna umetnost je predmet, ki učiteljem in učencem pomaga razvijati kompetence kulturne zavesti in likovnega izražanja ter jim omogoča, da usvojijo znanja s področja likovne umetnosti, razvijajo zmožnost razumevanja in doživljanja likovnih umetnin ter gojijo pozitiven odnos do likovne umetnosti in kulturne dediščine. Učenci razvijajo sposobnosti za povezovanje lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov z mnenji drugih, krepijo razumevanje lastne kulture in občutka identitete, ki sta lahko osnova za odprt, pozitiven in spoštljiv odnos do različnosti izražanja znotraj različnih kultur. Tako zasnovane učne ure omogočajo ustvarjalnost, pripravljenost za negovanje estetskih možnosti z likovnim izražanjem in sodelovanje v kulturnem življenju.

- *Procesna orientiranost in interdisciplinarnost*

Predmet likovna umetnost omogoča učencem lastno raziskovalno avtentično izkušnjo ustvarjalnega procesa. Omogoča igrivo in samostojno preizkušanje likovnih materialov, snovanje lastnih idej, možnosti spreminjanja, posvetovanja z drugimi (npr. s sošolci), tveganja pri svojem delu in opustitev neuspešnih poskusov, izvajanja likovnih tehnik z različnimi materiali na povsem individualen način, izvajanja nalog z različnih likovnih področij in njihovo kombiniranje. Omogoča tudi, da ob podpori učitelja učenci s svojim delom govorijo o sebi, svojih prepričanjih, spoznanjih, povezujejo znanja vsebin različnih predmetnih področij, istočasno lahko delajo na več različnih likovnih delih, se z enim delom ali idejo lahko ukvarjajo več časa, napake v procesu pa sprejemajo kot izhodišče za nove likovne rešitve.

- *Skrb za razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učencev*

Likovna umetnost ima pomembno vlogo v procesu socialnega in čustvenega učenja. Učni

proces učitelj zasnuje tako, da učencem omogoča ustrezno samozaznavanje lastnih sposobnosti in prepoznavanje močnih področij. Likovno izražanje učencem ponuja priložnosti za uravnavanje čustev, misli in vedenj. Pri pouku učenci vrednotijo dela likovnih ustvarjalcev in vrstnikov, pri tem pa spoznavajo individualni način izražanja in različne rešitve vrstnikov, sprejemajo in pozitivno vrednotijo raznolikost ter razvijajo empatijo. Učenci imajo pri predmetu likovna umetnost priložnosti, da razvijajo komunikacijske spretnosti, se navajajo na timsko delo ter na odgovorno sprejemanje odločitev.

- *Skrb za trajnostni razvoj in družbena kritika*

Učni proces je zasnovan tako, da s pomočjo kritičnega pogleda ozavešča učenca o pomenu trajnostnega razvoja s trajnostnimi in okolju prijaznimi materiali ter njihovi racionalni rabi. Učitelj se mora pri tem zavedati pomena likovne vzgoje, ki lahko spodbuja trajnostni razvoj s porajanjem trajnostnih kultur, vrednot in sporočil. Učitelj skupaj z učenci skladno z njihovo razvojno stopnjo načrtuje dejavnosti kot konstruktiven odziv na aktualna družbena vprašanja, izpostavi probleme, opozarja nanje in išče konkretne rešitve. Trajnostno naravnani likovnoustvarjalni proces postopno spreminja naše vedenje v ozaveščanje naravnih procesov nad tehnološkimi.

- *Organizacija pouka je skladna z naravo predmeta*

Priporočljivo je izvajanje pouka v obliki blok ur. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju 1. VIO), v katerem je pouk predmeta likovna umetnost načrtovan enkrat tedensko, lahko ta poteka strnjeno na vsake 14 dni. Tako učencem omogočimo kontinuiran ustvarjalni proces ter boljše pogoje za izvajanje široko zastavljenih kompleksnih likovnih nalog. Priporočljivo je izvajanje pouka v specializirani učilnici za likovno umetnost, zlasti v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju 3. VIO). Zaželeno je, da so ustrezna in kakovostna likovna sredstva in pripomočki na voljo v posebnem kabinetu vsem učiteljem, ki poučujejo likovno umetnost na šoli.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Učenec pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS:

- razvija zmožnost likovnega izražanja, razumevanja likovnih sporočil in sporazumevanja;
- spoznava likovna področja in različne tradicionalne ter sodobne načine likovnega izražanja;
- se likovno opismenjuje; doživlja, ponotranja in razumeva likovni jezik;
- spoznava in raziskuje pomen likovnega jezika, ob tem pa pri likovnem izražanju ustvarjalno razvija in neguje osebni likovni izraz;
- pri likovnem izražanju razvija likovno občutljivost in motorične spretnosti glede na svoje zmožnosti;
- kritično vrednoti in argumentirano presoja likovna dela;
- razvija pozitiven odnos do likovne umetnosti, kulturne dediščine ter skrbi zanjo;
- pri likovnem izražanju razvija sposobnost sodelovanja v paru in skupini;
- krepi veselje do likovnega izražanja in razvija vseživljenjsko zanimanje za likovno umetnost.

3 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V PRVEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU

3.1 Operativni cilji

Učenec pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS v 1. VIO:

- odkriva svet s pomočjo črt, barv, ploskev, oblik in površin;
- se izraža v različnih risarskih, slikarskih, grafičnih in kombiniranih likovnih tehnikah;
- opisuje lastna likovna dela in dela likovnih ustvarjalcev in pri tem uporablja osnovne likovne pojme;
- sprejema različne poglede na likovno delo;
- v skladu z lastno zmožnostjo rokuje z različnimi likovnimi materiali in pri tem razvija veščine in spretnosti;
- z likovnim izražanjem upodablja svoja doživetja in izkušnje;
- spontano preizkuša različne kiparske materiale in pripomočke;
- ob likovni dejavnosti spoznava značilnosti oblik, votlih kipov in reliefa;
- ob oblikovanju kipov in arhitekturnih maket razvija veščine in spretno rokuje z različnimi likovnimi materiali in pripomočki;
- raziskuje posebnosti kiparskih stvaritev v domačem in širšem okolju;
- opisuje lastna kiparska dela in kiparska dela ustvarjalcev ter pri tem uporablja osnovne kiparske pojme;
- na primerih stavb v neposrednem okolju z lastnim gibanjem raziskuje avtentični realni prostor;
- raziskuje prostor z vidika namembnosti, oblike in materiala.

3.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila

Vsebine določa v razredu učitelj sam ali v dogovoru z učenci glede na njihove interese, spretnosti ter naravo samega dela. Učitelj enakomerno načrtuje likovne izzive glede na likovna področja, ki jih lahko tudi kombinira.

Učenci se v 1. VIO pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS spontano likovno izražajo z različnimi likovnimi materiali in pripomočki, se ob tem navajajo na njihovo uporabo ter spoznavajo značilnosti posameznega likovnega materiala in pripomočka.

Upodabljajo motive po opazovanju, spominu in domišljiji.

Rišejo z različnimi suhimi in tekočimi risarskimi materiali in pripomočki (navadni svinčnik, oglje, flomaster, voščenska, tuš, naravni materiali idr.), raziskujejo njihove izrazne možnosti, jih med seboj kombinirajo in izvedejo tudi manj pogoste likovne tehnike.

Rišejo na podlage različnih površin, velikosti in oblik. Površino zapolnijo z različnimi točkami in črtami, narisane motive obogatijo z nizanjem in križanjem črt. Slikajo z različnimi suhimi in tekočimi slikarskimi materiali in pripomočki (s kredami, suhimi, oljnimi in akvarelnimi pasteli, voščenimi barvicami idr.) ter jih kombinirajo. Navajajo se na mešanje barv ter slikajo na podlage različnih oblik, velikosti in kakovosti.

Pri spoznavanju posebnosti grafike spoznajo osnovne grafične tehnike. Odtiskujejo dele telesa, različne naravne in umetne materiale, izdelajo in odtiskujejo pečatnike, izdelajo npr. monotipijo v eni ali več barvah (tiskarske barve ali tempera barve), kolažni tisk, šablonski tisk ter kolagrafijo. Z raziskovanjem in lastnim likovnim ustvarjanjem učenci spoznavajo značilnosti grafike (možnosti večkratnega odtisa, zrcalna slika) ter se postopoma navajajo na označitev grafičnega lista. Ob tem sproščeno opisujejo lastne odtise – grafike, grafične liste vrstnikov ter grafike nacionalne in svetovne kulturne dediščine ter pri tem uporabljajo osnovne grafične pojme.

Učenci se spontano likovno izražajo ob uporabi različnih kiparskih materialov in pripomočkov in spoznavajo značilnosti posameznega kiparskega materiala. Kiparski material poimenujejo, ga opišejo (gnetljiv, trd, hrapav, gladek, barva materiala) in doživljajo, kakšne občutke povzroča na otip (topel, hladen). Iz različnih gnetljivih in trdih materialov izdelajo preproste oble prostostoječe kipe in reliefe ter makete. Mlajši učenci oblikujejo polne oble kipe in reliefe, starejši pa tudi votle kipe. Opisujejo razlike med kipi in reliefi ob opazovanju kipov v okolici ali na fotografijah.

Pri prepoznavanju arhitekturnega prostora se sprehodijo po prostoru znotraj šole, razreda, raziskujejo prostore, jih poimenujejo in opisujejo.

Ob sprehodu raziskujejo okolico šole ter širše okolje. Ob pogovoru spoznavajo pomen posameznega arhitekturnega objekta ali tridimenzionalnega telesa, ga opisujejo ob uporabi osnovnih pojmov z vključevanjem lastnega pogleda (pojasnijo svoje mnenje). Ustvarjajo preproste posege v izbranem naravnem prostoru in pri tem uporabijo najdeni material v skladu z ekološkimi načeli. Sproščeno opisujejo svoja likovna dela, dela vrstnikov in dela nacionalne in svetovne kulturne dediščine ter pri tem uporabljajo osnovne likovne pojme kiparskega in arhitekturnega oblikovanja.

3.3 Standardi znanja

Standardi znanja določajo obseg in zahtevnost znanja. S standardi znanja je opredeljena

stopnja doseganja učnih ciljev. Standardi so oblikovani skozi vse 1. VIO pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS. **Minimalni standardi znanja** so zapisani s poudarjenim tiskom. Zapisani standardi znanja so podlaga pri vrednotenju učnega napredka učencev.

Učenec:

- **prepozna, poimenuje in uporabi različne likovne materiale in pripomočke pri izražanju na ploskvi in oblikovanju tridimenzionalnih oblik;**
- **se likovno izrazi in ovrednoti lastne nastale upodobitve po lastnih zmožnostih s poudarkom na dvodimenzionalnosti (riše, slika, odtiskuje);**
- **se plastično izrazi in obravnava lastne oblike s poudarkom na tridimenzionalnosti (modelira, kipari, prostorsko oblikuje);**
- reši preproste likovne naloge s tradicionalnimi likovnimi materiali in pripomočki ter s pomočjo sodobne tehnologije;
- opiše svoje likovno delo, dela vrstnikov in dela likovnih ustvarjalcev ter pri tem uporablja osnovne spoznane likovne pojme.

4 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V DRUGEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU

4.1 Operativni cilji

Učenec pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju 2. VIO):

- ob lastnem likovnem izražanju na ploskvi raziskuje izrazne možnosti risarskih, slikarskih in grafičnih tehnik ter možnosti njihovega kombiniranja;
- prepoznava večplastnost likovnega dela (kaj je upodobljeno, s kakšnimi materiali in na kakšen način);
- ob likovnem izražanju na ploskvi pridobiva osnovna znanja o temeljnih likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in likovnih načelih kompozicijskega reda;
- raziskuje povezavo med likovno umetnostjo in ostalimi področji človekovega delovanja;
- opisuje svoja likovna dela in likovna dela likovnih ustvarjalcev ter pri tem uporablja usvojene likovne pojme;
- izmenjuje različna stališča o likovnih delih in se navaja na argumentiranje svojih stališč;
- vrednoti v učnem procesu nastala likovna dela po merilih, ki jih sooblikuje skupaj z učiteljem;
- spoznava in vrednoti likovne umetnine v domačem kraju ter krepi zavest o skrbi in varovanju kulturne dediščine;
- spoznava različne kiparske materiale in pripomočke ter ravnanje z njimi (kiparske tehnike);
- oblikuje reliefe, oble in gibljive kipe s tradicionalnimi in sodobnimi kiparskimi materiali;
- opisuje lastna kiparska dela in dela kiparjev z vidika likovne vsebine in pri tem uporablja izbrane likovne pojme;
- spoznava osnovne elemente arhitekturnega prostora na primeru avtentičnega realnega prostora;
- ob prepoznavanju posebnosti ožjega grajenega prostora razvija občutljivost za grajeni

prostor z vidika trajnostne rabe materialov in varovanja stavbne dediščine;

- svoje zamisli arhitekturnega prostora načrtuje v skicah in oblikuje v maketah;
- vrednoti nastale likovne izdelke in ob tem razvija strpnost do različnih pogledov na nastali likovni izdelek.

4.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila

Vsebine določa v razredu učitelj sam ali v dogovoru z učenci glede na njihove interese, spretnosti ter naravo samega dela. Učitelj enakomerno načrtuje likovne izzive glede na likovna področja, ki jih lahko tudi kombinira.

Učenci skozi 2. VIO postopoma in v okviru svojih zmožnosti ob lastnem likovnem izražanju spoznavajo večplastnost likovnega dela s podobotvornega in oblikotvornega vidika.

Učenci ob likovnem izražanju raziskujejo **motiv oziroma ikonološko plast** likovnega dela, pri čemer upodablajo različne likovne motive (portret, avtoportret, skupinski portret, figura, krajina, tihožitje, žanr). Izražajo se po opazovanju, spominu ali domišljiji. Učitelj lahko kot vizualno spodbudo uporabi tudi likovno delo vidnejših likovnih ustvarjalcev. Poleg figuralnih motivov se seznanijo z nefiguralnimi motivi in jih upodablajo. Učitelj likovne motive aktualizira in jih predstavi tako, da jih učenec lahko ponotranji in se doživetno likovno izrazi.

Učenci ob likovnem izražanju raziskujejo **materialno plast likovnega dela** ob raziskovanju izraznih možnosti likovnih materialov, pripomočkov in likovnih tehnik. Spoznavajo risarske in slikarske tehnike z uporabo suhih in tekočih risarskih in slikarskih materialov in pripomočkov ter kombiniranja risarskih in slikarskih tehnik (akvarel, tempera, suhi, oljni in akvarelni pastel, kreda, voščenka, kolaž idr.). Znotraj vsebin odkrivajo značilnosti grafičnih tehnik ploskega in visokega tiska, različnih materialov za izdelavo pečatnikov in matric ter tiskarskih materialov (tiskarske barve) in pripomočkov (tiskarska preša, valjčki za nanos barve na matrice). Ob tem lahko izdelajo monotipijo, tisk s pečatniki, kolažni tisk, šablonski tisk, kolagrafijo, linorez. Spoznajo in preizkušajo različne kiparske materiale in pripomočke ter izvedejo različne kiparske pristope, kot so vlivanje, gnetenje, modeliranje (dodajanje, odzemanje), sestavljanje, rezbarjenje, klesanje, vlivanje. Oblikujejo lahko izdelek na vretenu ter spoznajo postopke žganja gline, kot so terakota, glazura ali engoba. Oblikujejo kip s tekočimi materiali (s pomočjo kalupa in odlitka) ali izdelajo montažni, sestavljeni kip in instalacijo. Ob spoznavanju posebnosti oblikovanja oblega kipa in reliefa (visoki, nizki ali globoki relief) oblikujejo v različnih tradicionalnih ali sodobnih kiparskih materialih. Oblikujejo uporaben unikatni keramični izdelek po različnih postopkih oblikovanja ter po načelih in izhodiščih industrijskega oblikovanja. Učenci spoznavajo arhitekturne materiale in tipe gradenj. Oblikujejo skico in maketo notranjega ali zunanjega prostora, pripravijo idejni načrt npr. lastne sobe ali učilnice.

Učenci z likovnim izražanjem nadgrajujejo znanja, povezana z **oblikovno plastjo likovnega dela** in likovnega jezika.

4.2.1 Risba, barva in barvni odnosi

Ob likovnem izražanju lahko učenci spoznajo črto kot izrazno sredstvo ter barvo in njene dimenzije. Rišejo risbo ter jo obogatijo z različnimi črtami in točkami ter s tem razumejo nastanek svetlejših in temnejših linearnih površin. Pri slikanju spoznajo barvne dimenzije in lastnosti (barvnost, svetlost in čistost), barvni spekter, barvni krog, barve prve, druge in tretje stopnje, svetlostno in tonsko barvno lestvico, barvna nasprotja (svetlo-temni kontrast, toplo-hladni kontrast, komplementarni kontrast) ali sorodnost barv (harmonija). Učenci spoznavajo posebnost barv v okolju, na likovnih delih in lastnih slikah. Ob slikanju lahko uporabijo harmonične in kontrastne barve hkrati. Pri oblikovanju grafike lahko spoznavajo značilnosti umetniške in industrijske grafike ter grafične pojme (naklada, original – unikat, matrica, označitev grafike, grafični list).

4.2.2 Oblikovanje prostora in prikaz prostora na ploskvi

S spontanim likovnim izražanjem na ploskvi učencu pomagamo ozaveščati in razumeti postopke prikazovanja prostora na ploskvi, npr. s prostorskimi ključi (nizanje oblik in njihovo prekrivanje, zmanjševanje oblik, velikost in intenzivnost detajlov, svetloba in senca, linearna perspektiva). Učenci spoznajo vrste prostorov (naravni in umetni prostor, notranji in zunanji prostor, sestavni deli arhitekturnega prostora, scenski prostor). Prepoznajo vrste arhitekture in njen pomen v domačem in širšem okolju ter krepijo zavest o skrbi zanjo. Učenci spoznavajo značilnosti prostora z lastnim gibanjem v prostoru. Seznanijo se s sodobnimi pogledi na oblikovanje prostora po ekoloških načelih. Razlikujejo realni, likovni in virtualni prostor. Spoznajo posebnosti kiparskega prostora in njegove značilnosti. Ob oblikovanju kipa in reliefa (visoki, nizki) z različnimi tradicionalnimi in sodobnimi kiparskimi materiali spoznavajo njihove značilnosti. Odkrivajo posebnosti celote in sestavnih delov kipa, njegovo obliko, prostornino in barvo ter likovne spremenljivke (površina, velikost, teža). Učenci lahko spoznavajo različne zvrsti kiparstva (obli kipa in relief), maso v kiparstvu, posebnosti pozitivnega in negativnega prostora ali keramiko in umetno obrt. Kipe ločujejo po namenu (spomenik, arhitekturni kipa, okrasni kipa) in velikosti (monumentalni kipa, kipa v naravni velikosti in miniaturni kipa).

4.2.3 Likovna kompozicija

Ob likovnem izražanju učenci spoznavajo načela kompozicije. Spoznajo mero (presledke), ritem (gibanje in ponavljanje oblik – enakomerno in neenakomerno razporejanje oblik), vidno ravnovesje, simetrijo in asimetrijo, enotnost celote (del, detajl). Likovno kompozicijo lahko raziskujejo z različnimi strategijami (z gibanjem lastnega telesa v prostoru, opazovanjem realnega prostora, orientacijo na ploskvi in v prostoru, s pomočjo računalniških animacij, različnih slikovnih gradiv in reprodukcij likovnih del).

4.3 Standardi znanja

Standardi znanja določajo obseg in zahtevnost znanja. S standardi znanja je opredeljena stopnja doseganja učnih ciljev; oblikovani so skozi vse 2. VIO pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem program z NIS. **Minimalni standardi znanja** so zapisani s poudarjenim tiskom. Zapisani standardi znanja so podlaga pri vrednotenju učnega napredka učencev.

Učenec:

- **prepozna posamezne risarske, slikarske in grafične tehnike, jih samostojno uporabi in smiselno povezuje;**
- poveže likovni motiv z izbrano likovno tehniko in pojasni izbor;
- posamezne likovne elemente poveže v celoto likovnega dela, v uravnoteženo likovno kompozicijo;
- opiše različne primere rabe umetnosti in vizualnih sporočil v vsakdanjem življenju;
- **opiše lastno likovno delo;**
- po oblikovanih kriterijih ovrednoti lastno delo, delo vrstnika ali delo likovnega ustvarjalca;
- aktivno sodeluje pri delu v parih in skupinah, izmenjuje stališča ter svoja stališča tudi argumentira;
- prepoznava posamezne kiparske materiale in pripomočke ter načine oblikovanja kipov;
- **samostojno oblikuje kiparski izdelek v različnih kiparskih tehnikah, ki jih med seboj smiselno povezuje;**
- **opazuje prostor, ki ga obdaja, opiše njegove lastnosti in namen;**
- na primerih arhitekturnih prostorov pojasni pomen trajnostnega razvoja in varovanja stavbne dediščine;
- načrtuje in oblikuje skico ali maketo prostora.

5 OPERATIVNI CILJI, VSEBINE IN STANDARDI ZNANJA V TRETJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU

5.1 Operativni cilji

Učenec pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS v 3. VIO:

- ob lastnem likovnem delu spoznava različne načine likovnega izražanja na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje, animacije, video, fotografija idr.);
- spoznava posebnosti tradicionalnih in sodobnih načinov likovnega izražanja na ploskvi;
- opisuje, analizira in vrednoti likovna dela z vidika likovne strukture, likovne tehnike in likovnega motiva;
- v ustvarjalnem procesu utrjuje in nadgrajuje znanje likovnega jezika;
- ob lastnem likovnem delu spoznava različne načine prikazovanja tridimenzionalnega prostora na ploskvi;
- razvija veščine in spretnosti pri rokovanju s tradicionalnimi in sodobnimi likovnimi materiali in pripomočki z namenom predstavljanja svojih zamisli;
- spoznava digitalna orodja pri oblikovanju na ploskvi;
- sooblikuje likovne naloge v skupini ali paru in pri tem izbira likovni motiv, likovno področje ali likovno tehniko;
- prepoznava večplastnost likovnih del in odvisnost ustvarjalca od kulturnega konteksta, časa in prostora;
- pojasnjuje lastna stališča do kulturne dediščine ter goji skrb zanjo;
- pri vrednotenju likovnih del vrstnikov objektivno utemeljuje različnost likovnih zamisli in prepoznava posebnosti drugačnih upodobitev;
- spoznava različne načine likovnega izražanja v prostoru;
- pridobiva znanja in spretnosti oblikovanja z različnimi kiparskimi pristopi (odvzemanje, dodajanje, modeliranje, odlivanje);
- prepoznava tradicionalne in sodobne pristope likovnega izražanja v prostoru;
- svoje ideje udejanja v kiparskih formah, pri čemer raziskuje zakonitosti kiparskega oblikovanja;
- razširja znanja s področja arhitekture (oblikovanje notranjih prostorov in urbanizem);
- razumeva pomen prostora, ga vrednoti in predlaga lastne arhitekturne rešitve v skicah in maketah;

- raziskuje pomen vpliva naravnega in urbanega prostora in arhitekture na kakovost življenja ljudi;
- prepoznava pomen skrbi za varstvo stavbne dediščine;
- sooblikuje likovne naloge in se zave pomena izbire in iskanja lastnih oblikovalskih postopkov pri kiparskem in arhitekturnem oblikovanju.

5.2 Priporočene vsebine in didaktična priporočila

Vsebine določa v razredu učitelj sam ali v dogovoru z učenci glede na njihove interese, spretnosti ter naravo samega dela. Učitelj enakomerno načrtuje likovne izzive glede na likovna področja, ki jih lahko tudi kombinira.

Učenci skozi 3. VIO postopoma in v okviru svojih zmožnosti ob likovnem izražanju raziskujejo, kako posamezne plasti likovnega dela ustvarjajo celoto, soustvarjajo pomen in sporočilo. Skozi učni proces učenci tudi pri vrednotenju in ocenjevanju ugotavljajo in analizirajo vsebinsko in oblikotvorno plast likovnega dela (kaj je upodobljeno – likovni motiv, v kateri likovni tehniki je likovno delo nastalo in vsebino likovnega dela – formalna analiza v likovnoteoretični terminologiji). Priporočamo organizacijo dela v razredu v okvirih projektnega dela, pri čemer učenci nadgrajujejo svoje delo v obliki projektov, osnovanih npr. na prehajanju vsebin med likovnimi področji, povezovanju vsebin likovnih področij in vsebin drugih predmetov – medpredmetno povezovanje, na prevajanju oblik od ploskve do prostora in obratno, na stilnem eksperimentiranju, stilizaciji itd. Učenci raziskujejo različne načine upodabljanja likovnih motivov (po spominu, domišljiji in opazovanju) ter jih uporabijo pri lastnem načrtovanju in likovnem izražanju.

Učenci pri likovni dejavnosti razvijajo občutljivost za **materialno plast likovnega dela** in njeno povezanost z motivno in oblikovno plastjo. Ob tem razvijajo občutljivost in spretnost uporabe tradicionalnih likovnih materialov in pripomočkov pri likovnem izražanju na ploskvi (risanje z različnimi suhimi in tekočimi materiali, slikanje z akvarelnimi, tempera in akrilnimi barvami, lepljenje materialov – kolaž, izvedba grafične tehnike visokega tiska (npr. linorez), globokega tiska (npr. suha igla, kolagrafija). Različne likovne materiale pri likovnem izražanju tudi kombinirajo. Pri oblikovanju figuralnih in nefiguralnih, votlih in polnih kipov razvijajo smisel za kiparsko oblikovanje, ob tem pa dograjujejo svoja znanja z izdelavo arhitekturnih in urbanističnih celot iz naravnih ali umetnih materialov (npr. iz gnetljivega, trdega in ploskovitega materiala). Pri delu z učenci v 3. VIO je smiselno tudi raziskovanje digitalne tehnologije, pri čemer učenci posamejno digitalno fotografijo, izdelajo fotomontažo ali oblikujejo video in animacijo. Likovne motive z dvodimenzionalnimi oblikami lahko tudi prostorsko preoblikujejo in obratno.

Učenci ob likovnem izražanju in likovnem vrednotenju poglobljajo znanje o **oblikovni plasti likovnega dela** ter razvijajo likovno mišljenje, spoznavajo skladnjo likovnega prostora in

likovne kompozicije.

5.2.1 Likovni elementi in odnosi

Učenci ob lastnem risarskem izražanju spoznavajo posebnosti intenzivnosti črt in točk ter njihovo učinkovanje v izpolnjenih narisanih ploskvah. Spoznavajo in raziskujejo barvne dimenzije (barvnost, čistost in svetlost) in barvne kontraste. Ločijo sočasni (simultani) barvni kontrast, zaporedni (sukcesivni) barvni kontrast, kakovostni (kvalitativni) in količinski (kvantitativni) barvni kontrast. Ob naštetem lahko spoznavajo možnosti prikazovanja prostora na ploskvi z risbo (prostorski ključi) in sliko (zračna ali barvna perspektiva). S posebnostmi kolorističnega slikanja (modulacija) raziskujejo učinke barvnih lestvic in modele ter tonske lestvice (valer), spoznajo pojme, povezane s slikarstvom (slikarsko stojalo, paleta, čopiči, lopatice, poteza – gesta), in ob tem razlikujejo pastozni in lazurni barvni nanos. Ob izvedbi različnih kombiniranih slikarskih tehnik prepoznavajo učinke različnih suhih in tekočih materialov ter ugotavljajo psihološke učinke barve na posameznika.

Pri risanju, slikanju in oblikovanju tridimenzionalnih oblik učenci raziskujejo lastnosti različnih oblik z vidika njihovega likovnega značaja (organske – nepravilne oblike, anorganske oblike, abstraktne in geometrijske – pravilne oblike), likovne vsebine (velike, majhne oblike), likovne dinamike (krive, ekspresivne oblike in kontraktivne, ravnorobe oblike), izrazne vrednosti oblik (topla – organska oblika, hladna – geometrijska oblika) ter doživljajske vrednosti. Z različnimi načini likovnega izražanja raziskujejo, kako likovne prvine in likovne spremenljivke (velikost, teža, položaj, smer, gostota, število in tekstura) spreminjajo obliko in pomen oz. notranjo vsebino oblike. Usvajajo pojme v zvezi z obliko (kontura – obris, morfologija, lik, forma, geometrijski liki, naravne oblike). Pri oblikovanju arhitekturnega prostora spoznavajo arhitekturne pojme (konstrukcija, lupina, pročelje, urbanizem, izvedbeni načrt, idejni načrt), pri kiparskem oblikovanju pa posebnosti figuralnih kipov (človeška, živalska figura – glava, glava z vratom, glava z oprsem, telo brez glave, nog in rok) ter nefiguralnih votlih in polnih kipov. Učenci lahko presojujejo posebnosti pozitivnega in negativnega kiparskega prostora ter estetsko vrednost kiča in stvaritev likovnih ustvarjalcev.

Nekateri zastavljeni cilji so povezani tudi s spoznavanjem sodobne likovne prakse in razumevanjem posebnosti sodobne vizualne umetnosti, ki presega posamezna likovna področja (konceptualna umetnost, minimalizem, performans, happening, instalacija, krajinska umetnost, ulična umetnost idr.).

5.2.2 Oblikovanje prostora in prikaz prostora na ploskvi

Učenci lahko načrtujejo arhitekturni prostor na podlagi poznavanja ožjega in širšega okolja, pri tem pa raziskujejo ustreznost gradbenih materialov, velikost arhitekturnih tvorb in njihovih oblik ter načine oblikovanja z upoštevanjem estetskega reda in namena. Pri učnih urah lahko poimenujejo in izdelajo posamezne arhitekturne elemente, pri oblikovanju prostorov pa upoštevajo zakonitosti varnosti, trdnosti in statike arhitekturne tvorbe. Učenci

pri oblikovanju kipov upoštevajo različne pristope oblikovanja kiparskega volumna, kot so postopki odlivanja (izdelava modela – negativ in pozitiv – odlitek), oblikovanja volumna glede na povezanost kiparskega in zunanjega prostora (popolnoma zaprt volumen, spreminjanje volumna z vdolbinami in izboklinami, z luknjanjem volumna, oblikovanje volumna iz tankih ploskev, oblikovanje volumna z linearnimi materiali) ali oblikovanja kiparske oblike, pri čemer ima votel prostor uporabno vrednost (keramika, posodje).

Učenci lahko pri izražanju na ploskvi z različnimi likovnimi prvinami ustvarijo tudi navidezno tretjo dimenzijo. Ob risanju, slikanju ali grafiki spoznavajo posebnosti prikaza iluzionističnega likovnega prostora, pri čemer prikažejo tretjo razsežnost s pomočjo prostorskih ključev ali globinskih vodil (velikost oblik v vidnem polju, delno prekrivanje oblik, zmanjševanje oblik, grafična modelacija ali prikaz prostora s pomočjo svetlobe in sence, linearna perspektiva idr.), tonskih vodil (tonsko senčenje) ali barvnih vodil (zračna, barvna perspektiva, koloristično slikanje – modulacija).

5.2.3 Likovna kompozicija

Učenci ob likovnem izražanju urejajo in usklajujejo likovne prvine in njihove spremenljivke na ploskvi in v prostoru po principih likovnega komponiranja oz. estetskega reda. Likovno raziskujejo in izrazijo proporce, dominacijo, harmonijo in kontrast. Skladajo in ozaveščajo osnovna pristopa vidnega uravnoveženja oblik na likovnem delu glede na simetrično, asimetrično, statično ali dinamično ravnovesje. Likovno lahko izrazijo različne vrste likovnih kompozicij, kot so navpična (vertikalna), poševna (diagonalna), vodoravna (horizontalna), trikotna ali krožna. V likovni kompoziciji razvijajo občutek za enotnost celote.

5.3 Standardi znanja

Standardi znanja določajo obseg in zahtevnost znanja. S standardi znanja je opredeljena stopnja doseganja učnih ciljev. Oblikovani so skozi vse 3. VIO pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS. **Minimalni standardi znanja** so zapisani s poudarjenim tiskom. Zapisani standardi znanja so podlaga pri vrednotenju učnega napredka učencev.

Učenec:

- smiselno nadgrajuje različne pristope likovnega izražanja;
- **ovrednoti izbrano likovno delo z vidika oblikotvornosti, likovne tehnike in motiva;**
- **oblikuje izvirne likovne rešitve pri oblikovanju na različnih likovnih področjih;**
- oblikuje prepričljivo iluzijo prostora na ploskvi;
- smiselno uporabi digitalno tehnologijo pri reševanju likovnih izzivov;
- prepozna skrite plasti likovnega dela in pojasni kontekst, v katerem je nastalo;
- opiše povezavo med kiparskimi materiali in načini oblikovanja kipa;

- na primerih opiše in pojasni pomen, vrste in naloge kiparstva;
- kritično ovrednoti prostor, ki ga obdaja, in predlaga svoje arhitekturne rešitve;
- pojasni vlogo arhitekture in njen pomen za kakovost življenja ljudi.

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

6.1 Uresničevanje ciljev predmeta

Učni načrt za likovno umetnost sestavljata dva dela: osnovni del in didaktična priporočila. Oblikovan je tako, da omogoča učitelju avtonomijo pri iskanju poti za doseganje ciljev. Tako kot učni načrti ostalih predmetnih področij je tudi učni načrt za likovno umetnost ciljno naravnani. Pri načrtovanju učnega procesa izhajamo iz splošnih in operativnih ciljev predmeta. Učitelj lahko cilje znotraj učnih enot združuje in prilagaja specifični dela z učenci v prilagojenem programu z NIS. Cilji so v učnem načrtu oblikovani po posameznih vzgojno-izobraževalnih obdobjih, znotraj katerih so zapisani enovito za vsa likovna področja. Učitelj pri načrtovanju učnega procesa prosto izbira, katere cilje bo realiziral v posameznem razredu. Prav tako pa učni načrt zaradi specifičnosti in raznolikosti učencev, vključenih v prilagojeni program z NIS, omogoča učitelju prenos nerealiziranih ciljev v naslednje vzgojno-izobraževalno obdobje za posamezne učence.

Struktura učnega načrta sledi posameznim vzgojno-izobraževalnim obdobjem, pri čemer sledijo zapisu operativnih ciljev in vsebine specifična didaktična priporočila ter standardi znanja. Vsebine, učne metode, oblike in čas izvedbe učitelj prilagaja predznanju učencev in specifični dela v posameznem razredu. Učni načrt združuje številne vsebine, med katerimi učitelj izbira, lahko tudi v dogovoru z učenci, katere bo vključil v učni proces.

Standardi znanja so izhodišče za preverjanje in ocenjevanje znanja pri predmetu in so prilagojeni za izvedbo v prilagojenem programu z NIS. Znotraj standardov znanja so opredeljeni tudi minimalni standardi znanja, ki so v besedilu zapisani krepko. Prag za doseg minimalnih standardov je prilagojen tako, da je lahko vsak učenec, vključen v prilagojeni program z NIS, tudi uspešen. Učitelj oblikovane cilje in standarde znanja sooblikuje s cilji, določenimi v individualiziranih programih posameznih učencev.

Didaktična priporočila neposredno usmerjajo delo učitelja. Zapisana so v obliki priporočil in praks, ki so se izkazale kot učinkovite pri načrtovanju in izvedbi pouka po meri šole 21. stoletja. Pri pouku likovne umetnosti izhajamo iz didaktičnih načel, ki spodbujajo aktivno sodelovanje učencev v vseh fazah učnega procesa in razvijanje lastne likovne občutljivosti.

6.1.1 Spodbujanje ustvarjalnega procesa

Učitelj sledi **načelu likovnega izražanja in ustvarjalnosti** tako, da omogoči učencem razvijanje lastnih ustvarjalnih procesov. Izdelki učencev niso vaje, ki potrjujejo poznavanje likovne teorije, temveč pristen izraz prizadevanj, pobud in zmožnosti učencev, da se likovno izrazijo. Prva stopnja tega procesa je priprava ali preparacija, ki se nanaša na odkrivanje likovnih vprašanj ter konstruktivno evalvacijo zbranih informacij. Pogoj za to so učenčeva odprtost za nove izkušnje, samozaupanje in iznajdljivost. Pri likovni vzgoji se ta stopnja imenuje učenje.

Druga stopnja je inkubacija, pri kateri gredo misli svojo pot; za to stopnjo je značilno, da zahteva veliko potrpljenja in jo je težko časovno omejiti. Pri pouku likovne vzgoje je to stopnja igre. Tretja stopnja je iluminacija oz. razsvetlitev, v kateri se pojavi ustvarjalna ideja (pogosto se učencem utrne rešitev, ko počnejo nekaj drugega). Pri likovni vzgoji se ta stopnja imenuje stopnja ustvarjanja. Četrta stopnja se nanaša na izvedbo in pri likovni vzgoji pomeni čas za delo oz. izvedbo likovne naloge. Zadnja stopnja je preverjanje ali verifikacija, ki je namenjena presojanju rezultatov; pri likovni vzgoji govorimo o vrednotenju likovnih del učencev. Pri pouku likovne umetnosti bi morali učenci doživeti vse stopnje ustvarjalnega procesa, tako zamudno iskanje ideje kot tudi veselje, ko se ta ideja pojavi in materializira. To pomeni, da mora učitelj zasnovati likovne naloge tako, da podpirajo učni proces, ki omogoča njihovo dolgotrajnejšo izvedbo. Učenci se lahko dlje časa zadržijo pri posameznem izdelku, ga nagrajujejo, preoblikujejo, preizkušajo različne rešitve. Učni proces in končni rezultat sta za razumevanje procesa učenja posameznega učenca enakovredna.

6.1.2 Metode in oblike dela

Pouk likovne umetnosti temelji na likovnem izražanju učencev. Znotraj poučevanja likovne umetnosti se prepletata metoda praktičnega dela in dialoška metoda. Metodi pomenita integracijo in izhodišče za ostale splošne in predmetno specifične učne metode.

Učitelj načrtuje različne oblike dela: individualno delo, delo v paru in skupinsko delo. Poudarek je na sodelovanju, projektnem delu, dialogu, izmenjavi mnenj in grajenju likovne formacije. Učitelj lahko likovno dejavnost glede na zmožnost učencev in prostorske možnosti načrtuje tudi izven učilnice (delo po opazovanju, intervencije v zunanjem prostoru itd.).

Metode in oblike dela v prilagojenem programu z NIS so prilagojene individualiziranemu programu učenca in stopnji učenčevega likovnega razvoja. Pri tem upoštevamo načela postopnosti (razdelitev kompleksnejših nalog na manjše korake ipd.), kontinuiranosti, nazornosti, zgleda, trajnega ponavljanja in utrjevanja veščin (podaljšan čas izvajanja likovnih nalog, več spodbujanja in konkretnih navodil tako med procesom likovnega izražanja kot pri vrednotenju in ocenjevanju), medpredmetnega povezovanja, socializacije, aktualnosti (vsebin, povezanih s sodobnim časom in sodobno umetnostjo), interesa in aktivnosti ter svobodnega likovnega izražanja. Ta načela podpirajo razvoj učenčeve likovne občutljivosti, ustvarjalnosti, estetskega in spontanega izražanja, razvoj motoričnih spretnosti, pa tudi samostojnega pridobivanja znanja, zmožnosti opazovanja, pomnjenja, primerjanja, razumevanja, kritičnega vrednotenja, pozitivnega odnosa do dela in delovnih navad.

Metodološke prilagoditve izhajajo iz možnosti izbire vrstnega reda izvedb likovnih dejavnosti in nalog, drugačnih nalog, praktičnih ponazoritev likovnega izraza oz. izvedbe likovne naloge, večkratnega ponavljanja likovnih vsebin, pomoči pri organizaciji in načrtovanju likovnega izraza učenca, oblikovanja načrta usvajanja znanja pri likovnem izražanju. Glede na individualne posebnosti učenca prilagajamo izbiro likovnih materialov in pripomočkov, likovnih tehnik ter načina komunikacije. Učitelj pri tem upošteva učenčev napredek v

celotnem učnem procesu.

6.1.3 Sistematičnost in postopnost

Operativni cilji predmeta sledijo načelu sistematičnosti in postopnosti. Učitelj načrtuje pouk tako, da izhaja iz predhodnih spoznanj učenca in postopoma uvaja zahtevnejše likovne koncepte in kompleksnejše likovne vsebine. 1. VIO je namenjeno spontanemu likovnemu izražanju učencev, pri katerem odkrivajo izrazne možnosti različnih materialov in pripomočkov ter ustvarjalno ravnajo z njimi. V 2. VIO začne učitelj v procesu likovnega izražanja pozornost učencev usmerjati v likovno mišljenje, opismenjevanje z likovnim jezikom in usmerjanje v likovni kod. V 3. VIO je pozornost učencev usmerjena v prepletenost oblik in idej pri upodobitvi likovnega motiva in uporabi različnih likovnih materialov in pripomočkov ter vgrajevanju spoznanih likovnih pojmov. Učitelj prilagaja usvajanje ciljev posameznemu učencu. Cilji, ki jih učenci ne dosežajo ob vstopu v naslednje vzgojno-izobraževalno obdobje, lahko učence skladno z njihovim likovnim razvojem spremljajo naprej, vse dokler jih ne usvojijo.

6.1.4 Stik z likovnimi stvaritvami in njihovimi ustvarjalci

Učenci se pri pouku likovne umetnosti v prilagojenem programu z NIS v vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih srečujejo z likovnimi stvaritvami in ustvarjalci. Originalne stvaritve (risbe, slike, grafike, kipi, arhitekturne tvorbe) lahko spoznavajo s pomočjo neposrednih opazovanj objektov, reprodukcij, originalov v galerijah in muzejih, tako v domačem kot tudi širšem okolju. Pri tem se lahko učitelj naslanja na ustvarjalce in njihove stvaritve v preteklih obdobjih ter sodobnem času, kot so npr. W. Kandisky, H. Matisse, P. Picasso, M. Rothko, A. Warhol, I. Grohar, I. Kobilca, Z. Mušič, T. Putrih itd. Priporočljiv je neposreden izkustveni stik z likovnimi stvaritvami in njihovi ustvarjalci.

6.2 Medpredmetne povezave

Medpredmetno povezovanje predmeta likovna umetnost v prilagojenem programu z NIS lahko poteka na način občasnega tematskega povezovanja vsebin predmetov tako znotraj vsebin predmeta likovna umetnost kot vsebin predmeta likovna umetnost in vsebinami drugih učnih predmetov. Medpredmetno povezovanje na ravni vsebin predmetov pomembno izboljšuje kakovost doseganja ciljev likovne umetnosti in ciljev ostalih predmetov. Medpredmetno povezovanje zahteva smiselno povezovanje in obravnavo vsebin.

Predlogi medpredmetnih povezav:

- **slovenščina in tuji jeziki:** na različnih likovnih področjih, katerih mediji sestavljajo besedni in likovni jezik, za katera je potrebna multimodalna pismenost, npr. grafično oblikovanje (plakat, ovitek za knjigo, vabilo, embalaža), risanje in slikanje (strip, slikanica, grafični romani, slikopisi);

- **glasbena umetnost:** povezovanje v okviru umetnostnozgodovinskih izhodišč (npr. glasbeni in likovni umetnostnozgodovinski slogi), pojmov glasbene in likovne teorije, kot so ton, ritem, kompozicija, harmonija, kontrast, vrednotenje (doživljanje umetnosti);
- **matematika:** povezovanje s sklopom Geometrija in merjenje (mera, intervali, proporci, simetrija, asimetrija, geometrijska telesa, geometrijske osnove likovnega komponiranja);
- **tehnika in tehnologija:** povezovanje s sklopom Gradiva in obdelave (likovni materiali različnih likovnih področij: papir, les, kovina, obdelava materialov, kiparski materiali, oblikovanje prostora, maketa, tehnična izvedba);
- **gospodinjstvo:** povezovanje z moduloma Tekstil, oblačenje in obutev (npr. moda, modna skica ali izdelava oblačila) ter Bivanje in okolje (npr. arhitektura: načrtovanje prostorov in notranje opreme; grafično in industrijsko oblikovanje, risanje, slikanje);
- **naravoslovje:** povezovanje z učno temo Živa in neživa narava (npr. oko in vid, opazovanje, vidne optične prevare, prepoznavanje in likovno izražanje oblik, likovni motiv), biologijo, ekologijo (npr. priprava video posnetka ali performansa s kritičnimi pogledi na ekologijo in človeka), učno temo Svetloba (npr. npr. fotografija; risba: svetlo – temno, senčenje, prostorska vodila; slikarstvo: barve in barvni krog, prostorska vodila, modulacija);
- **družboslovje:** časovno-prostorska umestitev umetnostnozgodovinskih del (npr. časovni trak), pomen in vloga umetnosti v življenju človeka skozi čas (npr. izdelava vizualnega eseja, predstavitev); stil ali slog;
- **šport:** povezovanje s sklopom Telesni razvoj, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti (npr. gibanje v vidnem prostoru, orientacija na ploskvi in v prostoru, likovna kompozicija, sorazmerja, likovni motiv, likovni jezik).

6.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Preverjanje in ocenjevanje znanja pri predmetu likovna umetnost v prilagojenem programu z NIS izhaja iz Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli ter standardov znanja. Standarde znanja učitelj samostojno ali v dogovoru z učenci preoblikuje v kriterije za preverjanje in ocenjevanje znanja. Preverjanje znanja pri likovni umetnosti lahko razumemo kot sprotno vrednotenje, ki je hkrati v funkciji individualnega svetovanja. Med likovnim izražanjem poteka individualno svetovanje, pri katerem učitelj usmerja delo učencev in preverja njihovo uspešnost. Vsaka učna enota vključuje vrednotenje likovnih del učencev po vnaprej dogovorjenih kriterijih za preverjanje in ocenjevanje znanja. Kriteriji izhajajo iz izpostavljenih likovnih naloge in upoštevanja individualnih zmožnosti učencev. S pomočjo kriterijev za preverjanje in ocenjevanje znanja lahko svoje znanje preveri učenec sam. Znanje lahko učenec preveri v obliki vrstniške povratne informacije ali v dialogu z učiteljem. V takšnem okviru odigra pomembno vlogo povratna informacija, ki pomaga učencu nadgraditi njegovo delo in učitelju razumeti učenčev dosežek

oz. kje znotraj procesa učenja se nahaja posamezni učenec.

Proces ocenjevanja likovnih del in napredka učenca se lahko v posameznem razredu odvija na različne načine. Učitelj lahko ocenjuje likovne in druge izdelke, mapo izdelkov (portfolio, listovnik), učenčev predstavitev, govorne nastope, referate in druge oblike učnih dokazov. Ne glede na ocenjevalni pristop učitelja je ključna transparentnost procesa ocenjevanja znanja. Učenci morajo vedeti, kaj naj storijo, da bodo uspešni. Poznati morajo priložnosti za nadgraditev, izboljšanje ali dopolnitev svojega dela. Izbor izdelkov za ocenjevanje lahko določi učitelj tako, da ovrednoti npr. samo posamezne likovne izdelke, skupine izdelkov (npr. več risb), mapo izdelkov (nabor izdelkov, ki so nastali v določenem časovnem obdobju). Likovna mapa izdelkov je ena izmed učinkovitih oblik ugotavljanja učenčevega napredka, saj ponuja celovit vpogled v likovni razvoj in uspešnost učenca. Glede izbora del za oceno se lahko učitelj dogovarja tudi z učencem. Pri likovni dejavnosti si želimo aktivnih učencev, ki bodo s samoregulacijo procesa poiskali lastne rešitve, kako izkazati pridobljeno likovno znanje. Ocena naj odraža učenčev likovno znanje in napredek. Ob individualnih prilagoditvah lahko učenci, ki se izražajo v prilagojenem programu z NIS, dosežajo tudi višje dosežke od zgolj minimalnih standardov znanja.

Za izkazani celoletni dosežek posameznega učenca učitelj ob koncu šolskega leta oblikuje letno zaključno oceno predmeta. Pri ocenjevanju dejavnosti učenca v učnem procesu, katerega rezultat sta likovni izdelek ali mapa izdelkov, so izhodišče za ocenjevanje oblikovani kriteriji za preverjanje in ocenjevanje likovnega znanja. Pri zaključni oceni predmeta pa učitelj oceni učenca celostno ob upoštevanju doseganja vseh standardov znanja, zapisanih v učnem načrtu, in ocen, ki jih je učenec pridobil med šolskim letom.

6.4 Individualizacija in diferenciacija

Pri izvedbi učnega procesa učitelj upošteva načelo **individualizacije**. Likovne izzive prilagodi individualnim zmožnostim učencev in njihovi likovni razvojni stopnji. Didaktične prilagoditve posamezne učne ure lahko sestavljajo individualizirani cilji ali standardi, individualizirane vsebine, prilagoditve metod in oblik dela, izbor učnih sredstev in pripomočkov.

Načrtovanje pouka poteka v skladu z interesi učenca, pri čemer lahko učenec samostojno zastavlja likovno nalogo (izbira likovni motiv, likovni material in pripomočke, likovne tehnike, likovna področja). Možnost izbire učencem omogoča, da zadovoljijo svoje interese, radovednost, dobijo priložnost za raziskovanje materialov in pripomočkov, tehnik in likovnih pojmov. Učenci v procesu likovnega izražanja spoznavajo načine delovanja in vedenja, ki so lastni likovnim ustvarjalcem (se igrajo z idejami, materiali, preizkušajo možnosti, opustijo neuspele poskuse, se posvetujejo z drugimi, kombinirajo likovne materiale, likovna področja in iščejo lastne oblikovalske postopke). Tako pridobijo več nadzora nad vsebino, materiali in pristopi.

Diferenciacijo v učnem procesu vidimo predvsem z organizacijskega vidika, ki omogoča

prilagoditve v vseh segmentih učnega procesa, tako v fazi načrtovanja, organizacije in izvedbe učne ure kot tudi pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Učence lahko oblikujemo v manjše ali večje učne skupine in tako delo notranje diferenciramo znotraj enovitih skupin ali oddelkov. Upoštevati moramo učence ter njihove primanjkljaje, ovire oz. motnje, ki včasih terjajo dodatne prilagoditve učnega procesa.

6.5 Digitalna tehnologija

Uporaba novih medijev in s tem digitalne tehnologije pri pouku likovne umetnosti učinkuje na kognitivne, afektivne in psihomotorične vidike učenčevega likovnega izražanja. Novi mediji kot tehnološki pripomoček pri likovnem izražanju temeljijo na uporabi računalniškega sistema. Metoda interakcije z novimi mediji omogoča dostopanje do vsebin, ki so numerično kodirane in algoritemsko zapisane in se nahajajo v računalniškem okolju. Nove medije lahko sprožamo in nivojsko uporabljamo glede na zmožnosti in potrebe učencev z različnimi računalniškimi aplikacijami in okolji (delo z zaslonom, navidezna resničnost, obogatena resničnost) ter različno strojno opremo, kot npr. računalniška kamera (računalniški vid), miška, digitalni svinčnik, tiskalnik itn. Učenci se lahko z uporabo novih medijev udeležujejo pri razumevanju, ustvarjalnem likovnem izražanju, tehnični dovršenosti, motivaciji in odnosu do okolja. Z novimi mediji učenci gojijo odnos do likovnega izražanja in lastnega zadovoljstva.

ZNANJA IZVAJALCEV

PREDMET	IZVAJALEC	ZNANJA
Likovna umetnost	Učitelj	S področij visokošolskega izobraževanja defektologije ali specialne in rehabilitacijske pedagogike
Likovna umetnost 3. VIO	Učitelj	S področij visokošolskega izobraževanja: – likovne pedagogike – kiparstva – slikarstva